

Назар М. М.,

кандидат психологічних наук,

старший науковий співробітник,

в.о. завідувача лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання,

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

<http://orcid.org/0000-0002-9104-2585>

Мещеряков Д.С.,

кандидат психологічних наук,

науковий співробітник,

лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання,

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

<http://orcid.org/0000-0001-6831-8654>

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОГО ІНТЕРНЕТ-НАВЧАННЯ

В результаті теоретико-методологічного аналізу сучасних досліджень, а також здійснених констатувальних і формувальних експериментів співробітниками лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України були виявлені та розкриті основні психологічні засади сучасних процесів навчання, що здійснюються в інформаційному просторі Міжмережжя, а також їхній зв'язок з розвитком суб'єктності [2;6]. Завдяки здійсненому опису та аналізу психолого-педагогічних властивостей і специфіки дистанційного навчання у Міжмережжі можна стверджувати, що остання, перш за все у контексті функціонування віртуальних освітніх просторів, стає сучасним та ефективним засобом отримання систематизованих знань, умінь і навичок, несе в собі значні навчальні, освітні, виховні та розвивальні потенціали. Психологічними засадами (і водночас результатами) здійснення відповідних потенціалів та інтернет-навчання взагалі є, зокрема, такі:

1. підвищення самостійності процесу засвоєння знань, умінь, навичок, актуалізація самостійності мислення, розкриття здатностей до розвитку власної особистості, розвиток суб'єктності;
2. визначення власної та індивідуальної траєкторії навчального процесу та його цілей, відповідальність за їх досягнення, що набуває особливої актуальності та інтенсивності при розбудові віртуальних освітніх середовищ;
3. тісний взаємовплив процесів навчання та особистісного, зокрема інтелектуального, розвитку;
4. все більш активне застосування інтерактивних і мультимедійних навчальних технологій;
5. прискорення процесу екстеріоризації задуму, його матеріалізації у вигляді схем, таблиць, діаграм, анімації, відеокліпів тощо;
6. розвиток активної візуалізації, пов'язаної з роботою з двовимірною та особливо з тривимірною графікою;
7. прискорення отримання результатів шаблонних перетворень ситуації;
8. розширення можливостей здійснення пошукових дій у всьому величезному інформаційному масиві всесвітнього Міжмережжя;
9. інтенсифікація можливостей, яка полягає у здатностях повернення до проміжних етапів складної діяльності;
10. розвиток можливостей одночасного розгляду відразу декількох варіантів перетворення об'єкта [3;6];
11. орієнтація учнів та навчального процесу на самонавчання;
12. формування належної мотивації до навчання та самонавчання, а також самоконтролю [4];
13. адаптивність, індивідуалізованість навчального процесу під умови учнів, а також їхні особливості [5];
14. висока якість зворотного зв'язку щодо успішності процесу навчання;
15. інтеграція у навчальний процес можливостей, що надають нейронні мережі та ІІІ.

Особливу роль у сучасному інтернет-навчанні відіграють віртуальні освітні простори, що можуть бути описані як спеціально створені інформаційні осередки Міжмережжя для здійснення різних форм дистанційного навчання, які ґрунтуються на принципах активності, ініціативності, цілеспрямованості та суб'єктності тих, хто навчається. Віртуальний освітній простір являє собою метатехнологію дистанційного навчання та інтелектуального розвитку, оскільки об'єднує інші технології навчання та психологічної роботи, індивідуальний і груповий формати роботи у систему, що спрямована на досягнення навчальних цілей. Віртуальний освітній простір перетворює дистанційне середовище навчання та розвитку на дистанційне середовище самонавчання й саморозвитку. [1;6]

Головні психологічні особливості учасників навчання у віртуальному освітньому просторі: суб'єктність, суб'єктна активність, самостійність, відповідальність, персональність, креативність, демократичність, інтелектуальний розвиток, особистісне зростання тощо. [1;6]

Лабораторія сучасних інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України була однією з перших, хто започаткував віртуальні освітні простори в Україні. Такі осередки, зокрема, можуть розбудовуватися на основі програмної платформи Moodle та інтегруватися в інтернет-сайти організацій і спільнот. У такій навчальній системі, як правило, кожний охочий може обрати собі дистанційний навчальний курс, що має відповідного автора (одночасно й ведучого) і т.зв. тьюторів – асистентів або вчителів з повноваженнями модераторів.

Необхідність тьюторів на дистанційних курсах зумовлена потребою в експертності, вирішенні організаційних або навчальних задач, фасилітації дискусій; конструктивного зворотного зв'язку, підтримки мотивації учнів, менторстві.

Слід відзначити, що однією з найбільш прогресивних форм дистанційного навчання через Міжмережжя, пов'язаних, зокрема, з розвитком суб'єктності та цілеспрямованості, є інтернет-тренінги. Сутність інтернет-

тренінгів полягає у здійсненні групової навчально-психологічної роботи, що відбувається через Міжмережжя, з використанням інтерактивних технологій і мультимедійних можливостей. Вона може базуватися як на офлайн-технологіях (електронна пошта, списки розсилки, інтернет-форуми), так і на онлайн-технологіях (спілкування у режимі реального часу в соціальних мережах, у чатах, групах Skype, Viber тощо). [2]

Наш досвід з проведення інтернет-тренінгів, інших сучасних дистанційних форм навчання, дозволяє стверджувати, що ключовими чинниками ефективності та успішності є наявність в учнів:

- конкретних усвідомлених і прийнятих цілей навчання;
- відповідної мотивації до навчання;
- навичок самоорганізації;
- здатності до самоконтролю та самодисципліни;
- навичок планування;
- сприятливих умов.

Таким чином, прогресивні інтернет-технології у сфері дистанційного навчання, що здійснюються на підставі зазначених психологічних засад, мають значні перспективи до здійснення та подальшого розвитку, а їх використання в психолого-педагогічній практиці розкриває нові потенціали й можливості.

Література

1. Розвиток суб'єктної активності дорослих у віртуальному просторі: монографія / М.Л. Смульсон, П.П. Дітюк, І.Г. Коваленко-Кобилянська, Д.С. Мещеряков, М.М. Назар [та ін.]; за ред. М. Л. Смульсон. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2018. 180 с.
2. Назар М.М. Тренінги у віртуальному просторі: аналіз переваг, недоліків, психологічних можливостей. Теорія і практика сучасної психології : зб. наук. пр. Т. 2, № 4. Запоріжжя: Класич. приват. ун-т, 2019. С. 61-67.
3. Назар М.М. Продуктивність групового дистанційного навчання у віртуальному просторі. Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту

психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, 2019. Т. VIII, вип. 10. С. 228-242.

4. Психологічні механізми становлення суб'єктності дорослих у віртуальному просторі: монографія / М.Л. Смульсон, П.П. Дітюк, І.Г. Коваленко-Кобилянська, Д.С. Мещеряков, М.М. Назар [та ін.]; за ред. М.Л. Смульсон. Київ – Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 180 с.
5. Смульсон М.Л., Мещеряков Д.С., Назар М.М. Психологічні засади проектування інтернет-ресурсів для розвитку суб'єктності дорослих. Технології розвитку інтелекту. 2020. Т. 4, № 3 (28). URL: <https://doi.org/10.31108/3.2020.4.3.1> (дата звернення: 11.05.2023)
6. Смульсон М.Л. Розвиток інтелекту та суб'єктності дорослих у віртуальному просторі. Технології розвитку інтелекту. 2016. Т 2, № 2 (13). URL: http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/239 (дата звернення: 11.05.2023).